

Norges Bondelag, Postboks 9354 Grønland, 0135 Oslo
Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Akersgata 41, 0158 Oslo

Saksbehandler: Lars Erik Wallin
Telefon: 48150190
E-post: lars.erik.wallin@nsg.no
Vår referanse: LEW
Deres referanse:

Ås, 4.03.2020

Jordbruksforhandlingene 2020 – innspill fra Norsk Sau og Geit (NSG)

Småfeholdet er viktig for å opprettholde næringsvirksomhet og bosetting over hele landet og en hovedaktør i utnyttelsen av de rike beiteressursene vi har i Norge. Vi utgjør en næring med stor tro på framtida, men må i likhet med andre næringer ha forutsetninger som gjør det mulig å opprettholde et levedyktig småfehold over hele landet.

Sauholdet har de siste 4 - 5 årene måttet leve med konsekvensene av et marked i ubalanse, med lageroppbygging og sterkt fallende priser. Denne næringa har ligget klart dårligst an i landbruket når det gjelder inntekt pr. årsverk. Selv om saueholdet klarte tørkesommeren 2018 bra i forhold til en del andre produksjoner, er det fremdeles et godt stykke under gjennomsnittet i landbruket.

Lagersituasjonene er sterkt endret i løpet av 2019, der det har gått fra forholdsvis stort reguleringslager på sau til nærmest 0 i løpet av året. Reguleringslageret på lam har derimot nesten blitt doblet i løpet av året, noe som skyldes en vesentlig svikt i salget høsten 2019. Totalt sett er lageret litt redusert.

Markedsregulator Norturas prognose per januar 2020 tilsier tilnærmet markedsbalanse på lam i år men noe overproduksjon på sau.

De siste par årene har det vært en markant tilbakegang i saueholdet. Antall bruk med sau er på vei nedover og søyetallet er redusert med vel 7 % fra 2018 til 2019. Fra 2017 til 2019 er slaktevolum totalt på sau/lam redusert med over 3.300 tonn, noe som tilsvarer 12,3 %.

Signaler vi har fanget opp går på økt innmelding til slakt etter telledato i år, noe som kan tyde på at produksjonen fremdeles er på vei nedover.

Næringa har tatt tak i overproduksjonen, men det er fremdeles en lagersituasjon som gir ubalanse i markedet.

Geitemelkprodusentene i Norge har gjennomført en storstilt sykdomssanering og en medfølgende oppgradering av driftsapparatet. De rundt 270 gjenværende produsentene har derfor alle forutsetninger for drift framover. Økonomien har vært god i denne næringa, men det er behov for å sikre en utvikling slik at økonomien opprettholdes minst på dagens nivå.

En viktig forutsetning mener Norsk Sau og Geit (NSG) er å opprettholde en variert bruksstruktur. Det er en stor andel små og middelstore bruk, spesielt i saueholdet og disse utgjør ryggraden i næringa. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det ikke er noen vesentlig endring i bruksstruktur i saueholdet i forhold til det som var 10 år tilbake.

Utmarksbeiting, som denne næringa baseres på, er helt avhengig av dugnad og samarbeid og at det er nok utøvere å fordele innsatsen på. En satsning på full utnyttelse av de unike beiteressursene vi har i Norge, både i utmarka og i mer gårdsnære områder, garanterer næringsvirksomhet over hele landet. Beitetilskuddene er derfor en viktig premisse for fremdeles å gjøre beitebrukerne i stand til å opprettholde denne ressursutnyttelsen. I tillegg er det behov for midler til å sikre effektiv drift av beiteområdene.

Norsk Sau og Geit har ansvaret for avlsarbeidet både på sau og geit i Norge. Vi mottar tilskudd over jordbruksavtalen til dette arbeidet, noe som er helt nødvendig for å kunne opprettholde bærekraftige avlsopplegg på de to husdyrslagene. Det er et sterkt behov for at årlige tildelinger blir justert i takt med generell lønns- og prisstigning i Norge. Ikke minst gjennom satsning på avlsarbeidet i forhold til klimaspørsmål må det en opptrapping til.

Generelt:

Både sau- og geiteholdet i Norge er avhengig av stabil og forutsigbar økonomi framover og lønns- og prisstigning må dekkes opp. Det er således behov for en viss andel friske midler i begge disse produksjonene.

Norsk Sau og Geit ber også i år om at det ikke vurderes evt. løsninger/tiltak som innebærer overføring av midler fra en tilskuddsordning til en annen og/eller vesentlige strukturendringer innenfor en tilskuddsordning!

- Økning av beitetilskuddene er blant NSGs hovedprioriteringer også i 2020.
Utnyttelsen av de unike norske beiteressursene mener NSG, som nevnt, må prioriteres høyt. Vi ønsker økte tildelinger til utmarksbeitetilskuddet, men dette må være friske midler og ikke omdisponerte midler fra det generelle beitetilskuddet eller andre tilskuddsordninger. Dette vil ivareta husdyrholdet som opprettholder og på sikt kan øke arealbruken i Norge.
NSG foreslår følgende endringer for beitetilskuddene i 2020:
 - **Tilskudd til utmarksbeite må økes med kr 80,- pr dyr for sau, lam, geit og kje, for det skal lønne seg å produsere på de unike utmarksressursene vi har i Norge.**
 - **Beitetilskuddet for småfe må økes med kr 20,- pr dyr for alle soner.**
- Behov for investeringstilskudd til småfeholdet.
Fornyng av driftsbygninger må sees i et langtidsperspektiv. I en situasjon med svak markedsbalanse anbefales det at yngre brukere blir prioritert. Ved prioritering av investeringsstøtte må distriktsmessige hensyn og gårdens tilgjengelige ressurser (beite- og areal) legges til grunn. Slik støtte må kunne gis uten krav om utvidelse av produksjonen, men derimot krav om at det ikke skal medføre produksjonsøkning. Det bør også vurderes om det i enkelte områder vil være aktuelt å redusere størrelseskrav til bruk som skal få investeringsstøtte.
- Tiltak i beitefelt – Organisert Beitebruk (OBB).
Det er behov for en økning av midler til organisert beitebruk og midler til investeringer i beiteområder. Det er stort behov for gjerder og andre installasjoner i beiteområdene og det må også kunne være mulig å få tilskudd til tilsyn og elektronisk overvåkning. Det er stor utvikling på dette området og beitebrukerne tar villig i bruk ny teknologi.
Tildelingen er, til stor glede for brukerne, økt de siste årene, men det er behov for mer. **NSG ber om at det legges opp til en videre opptrapping og at potten økes med 5 millioner i 2020.** Dette er nødvendig for å sikre fortsatt drift i beitelagene.
- Styrking av velferdsordningene.
Maksimalsats for tilskudd for avløsning til ferie og fritid og avløsning under sykdom må økes ytterligere i år. Norsk Sau og Geit mener denne må settes til 1G og følge dette nivået videre framover. Det er svært viktig å ha denne ordningen på plass for å tilrettelegge for drift og rekruttering. I tillegg må det satses på at vi har tilgjengelige og kvalifiserte avløsere. Det å være bonde medfører stort ansvar. En er ansvarlig for dyra sine heile tida. Dette medfører ugunstig arbeidstid både i helger og

kvelder. Det å kunne ha en ordnet fritid og kunne ta seg ferie, er viktig for alle, men spesielt viktig når unge skal bestemme seg for om de vil ta over og drive gården videre.

Sau:

- Husdyrtilskudd på sau (og ammegeit)
Husdyrtilskuddet på sau fikk en nivåendring i 2019.
I år forslår vi at satsen pr. sau/ammegeit fra 1-75 dyr økes med kr. 117,- pr. dyr fra kr. 883,- pr. dyr til kr. 1.000,- pr. dyr. Vi må ha så mange som mulig av foretaka med sau med videre for å opprettholde produksjonsapparatet etter avskalninga de 2 siste årene. *Husdyrtilskuddet til ammegeit må frikobles fra husdyrtilskuddet til sau (se eget punkt senere i dokumentet).*
- Tilskudd til kvalitetsslakt av lam
Dette tilskuddet ble endret ved innskjerping av krav og reduksjon av satser i 2018. Tilskuddet må beholdes uendret nå.
- Tilskudd til norsk ull
Naturfiber som ull er på full fart tilbake i tekstilindustrien og ikke bare tekstilbransjen, men også motebransjen i Norge viser økende interesse for norsk ull av god kvalitet. Ull er et naturprodukt som ikke forurenses miljøet slik som f. eks. kunstfiber. Tidligere utgjorde ulla en ikke uvesentlig del av inntektene i saueholdet. Det er nå behov for grep som kan sikre at det fremdeles vil være attraktivt for næringa å produsere ull av god kvalitet og at den norske ulla bør bearbeides i Norge.
Norge er anmeldt til ESA-domstolen for tilskuddet til ull. Hvis det skulle falle en dom i Norges disfavør forutsetter vi at det må settes inn ressurser for å finne en alternativ løsning.

Geit:

- Melkekvoter:
 - Forbudet mot å konvertere kumjølkkvote til geitemjølkkvote må opprettholdes så lenge det er overproduksjon av geitemelk.
 - Senke taket for disponibel geitemelkkvote til 200.000 liter.
 - Ordringen med utleie av geitemelkkvoter bør gradvis avvikles. Kravet til salg av kvote gjennom den statlige oppkjøpsordningen bør økes og kvote gjennom den statlige oppkjøpsordningen bør holdes tilbake.
- Styrking av geitemelkproduksjon
 - Driftstilskudd bør økes. Det for å motvirke den negative utviklingen i melkepris for geitemelkproduzentene.
 - De produksjonsnøytrale tilskuddene bør økes framfor målprisen av hensyn til konkurransekraft for geitemelkproduktene.
- Tilskudd til kvalitetsslakt av kje.
Øke slaktetilskuddet til kr 600 pr. kje og samtidig sette nedre vektgrense for tilskudd til 5 kg. Vi ser dette som helt nødvendige grep for å sikre at disse ressursene blir utnyttet til mat. Med dagens system gis det støtte til dyr der man i foredling bare kan bruke ca. 60 % av dyret og resten kastes. Noen forbrukere ønsker riktignok små kje på grillen, men NSG mener det er rett å sette opp vektgrensen.

- Husdyrtilskudd til ammegeit

Strukturen i tilskuddet til ammegeit må beholdes/styrkes. Norsk Sau og Geit ber på nytt om at husdyrtilskuddet til ammegeit må frikobles fra husdyrtilskuddet til sau.

Ammegeit får pr i dag samme tilskudd som sau. For bruk med både sau og ammegeit blir begge dyreslagene sammenslått til en gruppe, og produsenter som kombinerer sau og ammegeit taper da tilskudd når sum dyr passerer intervallgrensa mellom høyt og lavt tilskudd pr dyr. Det er spesielt at to ulike dyreslag vert slått sammen på denne måten. En ammegeit er en geit og ikke en sau. Ammegeita krever større fjøs plass og bedre gjerdehold (enten den skal holdes utenfor eller innenfor gjerdet).

Ammegeit og kje er effektive landskapspleiere når de beiter på avgrensa område og får lite tilleggsfôr (kraftfôr). Problemet er at de kan få dårlig klassifisering og dårlig pris ved slakting, og at økonomien i drifta forsvinner, med mindre de blir fôra kraftig med kraftfôr før slakting. Det er i dag voksende interesse for ammegeitproduksjon.

Markedet for produktene (kjøtt, skinn, ull, landskapspleie m.m.) er absolutt til stede. Men produsentene mangler den grunnbetalinga som husdyrtilskuddet er ment å være. For å fremme denne typen produksjon og landskapspleie må **ammegeit skilles ut i en egen gruppe. Ammegeit og sau er to ulike produksjoner og må derfor ha separate husdyrtilskudd, uten samordning av dyretallet.**

- Tilskudd til å sikre helsestatus på ammegeit

Norske geitemelksprodusenter har lagt ned mye arbeid i å sanere buskapene sine mot tre kroniske sjukdommer, gjennom tilskudd over jordbruksavtalen og prosjektet Friskere Geit. Så godt som alle norske melkegeiter er nå sanerte og friske. Men det er ikke gjort tilsvarende tiltak i alle ammegeitbuskaper. En del ammegeitbuskaper er testa og i om lag 5 % av disse er det funnet smitte. En må derfor legge til grunn at det fremdeles finne smittede geiter i Norge, og at dette kan være en risiko for produsenter som har sanert. Det bør derfor bevilges midler over jordbruksavtalen til å dekke utgifter til testing og eventuell sanering hos ammegeitbuskaper med ukjent smittestatus eller smitta dyr.

Norsk Sau og Geit har konkretisert et framlegg til prosjekt for overvåkning i 5 år framover. Dette er lagt ved.

Ved behov stiller vi gjerne opp for nærmere samtaler vedr. våre innspill!

Med hilsen
Norsk Sau og Geit

Kjell Erik Berntsen
styreleder

Lars Erik Wallin
generalsekretær

Vedlegg: Søknad om midler til overvåkningsprogram for helse på geit